

TECHNISCH VERSLAG

CRB 2012 - 1603

CCE
Conseil Central de l'Economie
Centrale Raad voor het Bedrijfsleven
CRB

Technisch verslag van het secretariaat over de maximale beschikbare marges voor de loonkostenontwikkeling

21 december 2012

De wet van 26 juli 1996 tot bevordering van de werkgelegenheid en tot preventieve vrijwaring van het concurrentievermogen schrijft voor dat de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven een Technisch verslag moet publiceren over de maximale beschikbare marges voor de loonkostenontwikkeling. Dezelfde wet schrijft een tweede verslag voor over de ontwikkeling van de werkgelegenheid en van de loonkosten, met als doel de aspecten van het structurele concurrentievermogen te analyseren. Dit Technisch verslag van het secretariaat van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven komt aan beide voorschriften tegemoet.

De wet van 26 juli 1996 steunt aldus op twee pijlers, waarmee één doel wordt nagestreefd: de werkgelegenheid aanzwengelen. De eerste pijler is bedoeld om de loonkosten op macro-economisch niveau in de pas te doen blijven met die van drie landen: Frankrijk, Duitsland en Nederland. De tweede pijler van de wet betreft de structurele aspecten van het concurrentievermogen (innovatie...) en van de werkgelegenheid.

1. Boordtabellen

De boordtabel die in dit Technisch verslag is opgenomen bevat de gegevens met betrekking tot de macro-economische context, de uurloonkostenontwikkeling in de privésector tot in 2012, de totale werkgelegenheid in de privésector, onderzoek en ontwikkeling, opleiding en de elementen van de looncontext.

I. Macro-economische context	2007	2008	2009	2010	2011	2012	97-12 ⁽⁷⁾	2013 ^p	2014 ^p	07-08	09-10	11-12 ^p
	Jaarlijkse veranderingpercentages						Gecumuleerde veranderingpercentages					
Bruto binnenlands product, economie in haar geheel, volume ⁽¹⁾	2,9%	1,0%	-2,8%	2,4%	1,8%	-0,1%	1,8%	0,7%	1,6%	3,9%	-0,5%	1,7%
Uurproductiviteit, economie in haar geheel (1)	1,4%	0,2%	-1,8%	1,5%	0,5%	-0,3%	0,9%	-0,1%	0,6%	1,5%	-0,4%	0,2%
Deflator van het bbp, economie in haar geheel ⁽¹⁾	2,4%	2,1%	1,2%	2,0%	2,0%	2,1%	1,9%	2,1%	1,8%	4,6%	3,2%	4,1%
Consumptieprijsindex ⁽²⁾	1,8%	4,5%	-0,1%	2,2%	3,5%	2,9%	2,1%	1,6%	1,8%	6,4%	2,1%	6,5%
Gezondheidsindex ⁽²⁾	1,8%	4,2%	0,6%	1,7%	3,1%	2,7%	1,9%	1,8%	1,8%	6,1%	2,3%	5,9%
Interne ruilvoet ⁽³⁾	0,7%	-0,8%	-1,2%	1,5%	-0,4%	-0,7%	0,0%	0,1%	0,1%	-0,1%	0,2%	-1,1%
Schuldgraad van de ondernemingen, niveau ⁽⁴⁾	38,7%	41,5%	44,9%	41,2%	41,3%		42,2%					
Kapitaal-arbeidratio (gefilterde reeks) ⁽⁵⁾	0,4%	0,3%	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%	0,5%					
Loonaandeel in de verwerkende industrie ⁽⁶⁾												
Niveau	64,1%	67,1%	71,5%	67,5%	66,1%	66,5%	66,0%			65,6%	69,5%	66,3%
Veranderingspercentage	0,8%	4,6%	6,7%	-5,6%	-2,1%	0,6%	0,0%			5,4%	0,7%	-1,5%
⁽¹⁾ Verhouding: deflator van de toegevoegde waarde privé-sector/gezondheidsindex, een ruilvoetverbetering vindt plaats wanneer de deflator van de toegevoegde waarde sneller stijgt dan de gezondheidsindex												
⁽²⁾ Door kredietinstellingen (binnen euro) verstrekte kredieten en vastrentende effecten (excl. kredieten van de niet-financiële sector), in % van het bbp												
⁽³⁾ Aan de zelfstandigen wordt het gemiddeld loon van een werknemer toegekend												
⁽⁴⁾ Uurloonkosten gedeïndeerd met de gezondheidsindex												
⁽⁵⁾ Jaarlijkse gemiddelde groeipercentages over de periode 1997-2010; behalve voor de schuldgraad van ondernemingen en het niveau van het gecorrigeerd loonaandeel (gewoon rekenkundig gemiddelde).												
e = raming; p = voorspelling												

II. Uurloonkostenontwikkeling in de privésector	09-10	11-12 ^p	97-12 ^p
<i>Gecumuleerde veranderingspercentages</i>			
Index (1996=100) van de relatieve loonkostenontwikkeling : België / Gemid. 3	104,2	105,1	
Gemiddelde 3 ⁽¹⁾	3,9%	5,5%	44,4%
België	3,5%	6,3%	51,7%
waarvan : -indexering ⁽²⁾	3,1%	5,7%	35,1%
- bruto-uurlonen buiten indexering	-0,1%	0,7%	10,8%
- effect van de sociale werkgeversbijdragen ⁽³⁾	0,5%	-0,2%	1,4%
waarvan : - betaald aan overheid	0,3%	0,6%	0,2%
- betaald aan privésector	0,0%	-0,3%	1,2%
- toegerekende bijdragen ⁽⁴⁾	0,2%	-0,4%	-0,1%
⁽¹⁾ Waarde van de index aan het einde van de periode ⁽¹⁾ Op basis van de loonkosten per persoon, afkomstig van de nationale rekeningen tot 2011 en van AMECO voor 2012 en gecorrigeerd door de ontwikkeling van de arbeidsduur, afkomstig van de EAK tot 2011 en door het secretariaat geëxtrapoleerd voor 2012 ⁽²⁾ Bron: fod Werkelegenheid ⁽³⁾ Groeiverschil tussen de uurloonkosten en het bruto-uurloon ⁽⁴⁾ Voornamelijk de gewaarborgde lonen (ziekte), ontslagvergoedingen en overige sociale voordelen (pensioenen die rechtstreeks door de werkgever worden betaald aan de ex-werknemers, kinderbijslagen...			

III. Totale werkgelegenheid in de privésector	2009	2010	2011	2012 ^e	09-10	11-12 ^e	97-12
	<i>Jaarlijkse veranderingspercentages</i>				<i>gecumuleerde veranderingspercentages</i>		
Personen							
Gemid. 3	-0,8%	0,2%	1,3%	0,5%	-0,6%	1,9%	14,3%
België	-0,6%	0,7%	1,7%	0,1%	0,1%	1,8%	17,2%
Gewerkte uren							
Gemid. 3	-2,4%	0,5%	1,0%	0,6%	-1,9%	1,6%	6,4%
België	-2,3%	0,8%	1,2%	0,4%	-1,5%	1,5%	14,6%

^e = raming; ^p = voorspelling

IV. Onderzoek en ontwikkeling ⁽¹⁾	2005	2006	2007	2008	2009	2010
België	1,83%	1,86%	1,89%	1,97%	2,03%	2,01%
EU-15	1,89%	1,92%	1,93%	2,02%	2,11%	2,1%
Gemid. 3	2,29%	2,30%	2,27%	2,36%	2,49%	2,47%

(1) Totale binnenlandse O&O-uitgaven als % van het bbp

^e = raming; ^p = voorspelling

V. Opleiding	1993	1999	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011 ⁽⁴⁾
Investeringen van werkgevers ten gunste van werknemers									
CVTS-ENQUETE									
België	1,4%	1,6%	1,6%	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Gemid.3	1,6%	2,0%	1,8%	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
SOCIALE BALANSEN: ECONOMIE IN HAAR GEHEEL ⁽²⁾									
Cursussen en stages ⁽³⁾	n.a.	1,3%	1,06%	1,08%	1,13%	1,15%	1,06%	1,02%	1,04%
Participatiegraad									
SOCIALE BALANSEN: ECONOMIE IN HAAR GEHEEL	n.a.	30,4%	32,7%	32,5%	32,6%	31,8%	32,6%	32,7%	34,0%
ARBEIDSKRACHTENENQUÊTE									
Alle vormen van opleiding	n.a.	n.a.	24,1%	22,7%	23,1%	22,0%	22,9%	22,0%	22,6%
Financiële tegemoetkoming van de werkgever	n.a.	n.a.	16,9%	16,6%	17,3%	17,0%	17,7%	17,1%	17,6%
Structurele indicator Lissabon (25-64, 4 weken)		6,9%	8,3% ⁽¹⁾	7,5%	7,2%	6,8%	6,8%	7,2%	7,1%
Opleidingsuren in % van de gewerkte uren									
Cursussen en stages	n.a.	0,7%	0,69%	0,71%	0,77%	0,76%	0,71%	0,66%	0,67%
Opleidingsuren per deelnemer									
Cursussen en stages	n.a.	34	29	29,6	32,2	32,9	29	26,7	25,9
⁽¹⁾ Gegevens op jaarbasis vanaf 2005									
⁽²⁾ Bijkomende gegevens over de formele en informele vormingsinspanningen zijn beschikbaar in de boordtabel bij het hoofdstuk 4 over Voortgezette beroepsopleiding									
⁽³⁾ Deze gegevens zouden in principe eveneens de bijdragen van de ondernemingen ten gunste van het betaald educatief verlof moeten bevatten.									
⁽⁴⁾ De gegevens voor 2011 met betrekking tot de vormingsinspanningen uit de sociale balansen zijn gebaseerd op de voorlopige gegevens van het constant staal van de NBB (versie oktober 2012).									
n.a. = niet beschikbaar									

VI. Elementen van de looncontext

	Loonniveau (in % van het gemiddelde loon)	Alleenstaande	Koppel, twee identieke inkomens	Koppel met kinderen, twee identieke inkomens	
Impact van de (para)fiscaliteit op de koopkrachtontwikkeling over de periode 1996-2011	50%	13,0%	12,1%	15,3%	
	100%	2,3%	2,8%	4,8%	
	250%	3,4%	3,4%	4,4%	
	2007	2008	2009	2010	2011
Ontwikkeling van het reële bruto alternatief beschikbaar inkomen per Belgische inwoner ¹ (jaarlijkse veranderingspercentages)	2,6%	0,6%	2,0%	-1,9%	-0,8%

¹ Het reële bruto alternatief beschikbaar inkomen per inwoner is het bruto beschikbaar inkomen van de particulieren, verhoogd met de sociale overdrachten in natura, gedeflateerd door het indexcijfer van de consumptieprijzen en gedeeld door de totale bevolking

2. Vier scenario's inzake vooruitzichten

Aangezien de Oeso in haar economische vooruitzichten van de maand juni niet langer gegevens publiceert voor het jaar t+2, heeft het secretariaat van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) de publicatie op 7 november 2012 van de "European Economic Forecast – Autumn 2012" van de Europese Commissie afgewacht om gegevens te produceren betreffende de loonkostenontwikkeling in de referentielidstaten (Duitsland, Frankrijk, Nederland) voor de jaren 2013 en 2014.

Op verzoek van de ondervoorzitters van de Raad heeft het secretariaat van de CRB, gelet op de grondige onzekerheid omtrent de ontwikkeling van de groei en van de inflatie, scenario's ontwikkeld die het mogelijk maken om het foutenrisico met betrekking tot de vooruitzichten voor de loonkostenontwikkeling in de referentielidstaten en van de indexering in België te beperken. Twee methoden werden ten uitvoer gelegd. Een eerste methode houdt rekening met de door de internationale instellingen ontwikkelde scenario's, die een licht foutenrisico vertonen inzake groei en ontwikkeling van de prijs per olievat. Een tweede methode houdt rekening met de fouten in de vooruitzichten die in het verleden werden waargenomen. Die verschillende scenario's zijn beschikbaar in tabel I van dit Technisch verslag.

Ramingen van de uurloonkosten en van indexatie voor 2013 en 2014	
<i>Gecumuleerde veranderingspercentages</i>	
Scenario 1 ⁽¹⁾	
-Gemiddelde van de 3	5,0%
- Indexering BE	3,7%
Scenario 2 ⁽²⁾	
-Gemiddelde van de 3	5,8%
- Indexering BE	4,9%
Scenario 3 ⁽³⁾	
-Gemiddelde van de 3	4,5%
- Indexering BE	3,5%
Scenario 4 ⁽⁴⁾	
-Gemiddelde van de 3	4,6%
- Indexering BE	4,3%
⁽¹⁾ Op basis van de vooruitzichten voor de loonkosten per persoon van AMECO, gecorrigeerd door de extrapolaties van de arbeidsduur en een foutenrisico m.b.t. het economische beleid, en op de indexeringsvooruitzichten van het Federaal Planbureau	
⁽²⁾ Op basis van scenario 1, maar rekening houdend met een olieprijs die 19% hoger is in 2013 en 40% hoger is in 2014	
⁽³⁾ Op basis van scenario 1, maar rekening houdend met een economische groei die 1,74pp lager is in 2013 en 1,43 pp lager in 2014	
⁽⁴⁾ Op basis van scenario 1 (maar niet gecorrigeerd voor het foutenrisico m.b.t. het economische beleid), met correctie door de historische gemiddelde fout in de vooruitzichten van de kosten per persoon van AMECO en de indexering van het Federaal Planbureau	

3. De sociale gesprekspartners hebben akte genomen van de intenties van de regering met betrekking tot de loonkostenontwikkeling en de opleiding, namelijk:

- de aanbeveling van de regering aan de sociale partners dat er “voor het eerstvolgende IPA 2013-2014 enkel voorzien wordt in de indexering van de brutolonen en eventuele baremieke verhogingen en dat er dus geen reële loonsverhogingen daarboven worden toegekend. Op basis van de huidige vooruitzichten werkt dit 0,9% van de loonkloof weg”;
- “dat een deel van de loonkloof zal worden weggewerkt via een vermindering van de loonkosten voor de werkgever ten bedrage van 400 miljoen op jaarbasis, d.i. 0,3%” van de loonkosten;
- de wil van de regering dat “het indexcijfer nauwkeuriger en sneller het reële consumptiegedrag van de huishoudens weerspiegelt” en dat “men ervan kan uitgaan dat die betere weerspiegeling van de consumptiegewoonten de nu komende jaren een impact op de loonkostenontwikkeling van 0,4% zal kunnen hebben”;

- de wil van de regering om de wet ter bevordering van de werkgelegenheid en van het concurrentievermogen aan te passen;
- het feit dat een college van deskundigen (dat is samengesteld uit vertegenwoordigers van de Nationale Bank, van het Planbureau, van de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid, van de ADSEI, van de CRB en van Eurostat), ten eerste, binnen de zes maanden de nettoloonkloof zal bepalen, alsook de subsidies die de loonlasten in België en in de ons omringende landen verlichten; ten tweede, per sector een uitvoerige analyse zal verrichten van de verschillen inzake de loonkosten en de productiviteit t.o.v. de buurlanden; ten derde, een advies zal uitbrengen over de interpretatie met betrekking tot de tenuitvoerlegging van de norm van 1,9% die inzake opleiding werd vastgesteld;
- dat de regering uitdrukkelijk "vraagt dat die 1,9%-doelstelling wordt gehaald in de volgende IPA-periode".

- 4. Bovendien verbinden de sociale gesprekspartners zich ertoe te zorgen voor een monitoring van de hierboven beschreven maatregelen in het kader van de CRB.**
- 5. De sociale gesprekspartners zullen de verschillende hoofdstukken die het Technisch verslag gewoonlijk bevat in de loop van het eerste trimester 2013 voltooien.**